איכא ביצים מוזרות. דשרו באכילה כדאמרינן בחלו טריפות (חולין דף סד:) ביצים מוחזרות נפש היפה תאכלם וליכא למימר[א] לא מצא ביצים מוחזרות ילך לביתו ויקח דביצים מוחזרות שכיחי טובא הלכך אפילו כי לא מצא שרי: **מקום** שרגילין להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין בו' **רשב"ג אומר בו'.** כך כתוב בתוספתא (פ"ה ה"ג) וכן גרס בקונטרס אבל ברוב ספרים גרסינן בתר לבהמה מעלין ולהעלות ולדות בשכר עמלו ומזונו מעלין ומצינן למימר דרשב"ג לא פליג אלא אריש כדאמר במילתיה[ב] דאין נותן לו שכר כתף למעות אבל אסיפא למקום שנהגו להעלות ולדות בשכר[ג] לא פליג אי נמי כל שכן דפליג בסיפא דהא אמאי איצטריך מ"ק למיתני סיפא כיון דתנא ריש[ד] אלא איצטריך לאשמועינן שלא תאמר מנהג חמור כ"כ שמעלין ולדות בשכר[ה] יכול לשנות אם כן לרשב"ג דיכול לשנות בריש"א כ"ש בסיפא[א] ור"מ גריס מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות מעלין בבהמה מעלין להעלות ולדות כו' [ב] פי' אם היו פירות[ו] כבר מונחין בחצר המקבל[ז] מעלה לו פירות כשער שבשוק ומעלה עליהם שכר כתף שהיו צריכין להביא פירות מביתו של הנותן לביתו של מקבל[ח] כדתניא היו פירות מופקדין אצלו[ט] מעלה לו במעות: **ורשב"ג לא בעי שכר עמלו ומזונו.** פשיטא דשכר מזונו בעי למיתב דהיאך יהיו גלגלים שכר מזונו אלא מעמלו גרידא פריך דאפילו עם אמו הרבה פעמים צריך שכר כתף: **הא איכא גללים.** ובפרק אלו מציאות (לעיל דף כז.) גבי שה דאבידה פריך ואימא לאתויי גללים ומשני דאסתם גללים מפקר להו אתם לכ"ע מחיל להו בשביל השבת קרן אבל הכא דצריך ליתן שכר רוצה הוא להיות פטור ע"י גללים:

אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד תרי תילתי באגר. כך גרס בקונטרס ולגירסא זו קאי ריש"א אנותן וסיפא אהב עילים המקבל ואי גרסינן פלגא באגר תרי תילתי בהפסד ואי פלגא בהפסד תילתא באגר אז קאי הכל אנותן ואי גרסינן פלגא באגר תילתא בהפסד ואי פלגא בהפסד תרי תילתי באגר אז קאי הכל אהב עילים [ג] וקשה וכי שוטה הנותן לעשות כזה למקבל ולתלות בדעתו דכשירלה הפסד[ט] יאמר אי רוצה פלגא באגר ועליך תרי תילתי בהפסד ואם ירצה ריוח יאמר אי רוצה פלגא הפסד ושני שלישי ריוח והרי כאילו התנה שמקבל הנותן עליו תילתא באגר ושני תילתא בהפסד ויש לומר דשמא זמן אחד קבוע להם שתוך אותו זמן יברר רב עילים איזה מהם שירלה[י] אי נמי רצה היה תמיה על לשון השטר דאי פלגא באגר הוה לו לכתוב תרי תילתי בהפסד כו' ור"מ גרס נפק עלייהו שטרא דכתב ביה פלגא באגר ובהפסד ולא גרס ופלגא בהפסד וכן רצינו משום והשתא מדקדק דעל כרחך האי פלגא דכתב בשטר לא קאי אלא אבאגר ולא אהפסד דהא כיון דפלגא באגר בעינן תרי תילתי בהפסד דאי פלגא קאי נמי אהפסד אם כן הוה בעינן תרי תילתי באגר אלא ודאי האי שטרא הכי קאמר פלגא באגר ותרי תילתי בהפסד: אלא

אמר אביי [א]כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה וצריכא דאי תנא חנוני חנוני הוא דסגי ליה כפועל בטל משום דלא נפיש טרחיה אבל מעות ליקח בהן פירות הוה [ה] דנפיש טרחיה אימא לא סגי ליה כפועל בטל ואי תנא מעות ליקח בהן פירות הוה אמינא התם הוא דבעי כפועל בטל משום דנפיש טרחיה אבל חנוני דלא נפיש טרחיה אימא סגי ליה במשהו בעלמא דאפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו צריכא: (כמה עזיז ותרנגולין מעלין סימן) תנו רבנן כמה הוא שכרו בין מרובה ובין מועט דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר אפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו ר' שמעון בן יוחאי אומר נותן לו שכרו משלם תנו רבנן אין שמין לא את העזים ולא את הרחלים ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל למחצה ר' יוסי ברבי יהודה אומר שמין את העזים מפני שחולבות ואת הרחלים מפני שגוזזות ושוטפות ומורטות ואת התרנגולת מפני שהיא עושה ואוכלת ותנא קמא גיזה וחלב לא ספק לשכר עמלו ומזונו בגיזה וחלב כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בנסיובי ותותרי תנא קמא סבר לה כר' שמעון בן יוחי דאמר נותן לו שכרו משלם ר' יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבוה דאמר אפילו לא טבל עמו אלא בציר ולא אכל עמו אלא גרוגרת אחת זהו שכרו תנו רבנן [ב]משכרת אשה לחברתה תרנגולת בשני אפרוחין אשה שאמרה לחברתה תרנגולת שלי וביצים שליכי ואני ואת נחלוק באפרוחין רבי יהודה מתיר רבי שמעון אוסר ורבי יהודה לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא ביצים מוזרות תנו רבנן [ג]מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין ואין משנין ממנהג המדינה רבן שמעון בן גמליאל אומר [ד]שמין עגל עם אמו וסיח עם אמו ואפילו במקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות ורשב"ג לא בעי שכר עמלו ומזונו איכא גללים ואידך [ה]גללים אפקורי מפקיר להו: אמר רב נחמן הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי יוסי ברבי יהודה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל בני רב עיליש נפק עלייהו ההוא שטרא דהוה כתיב ביה פלגא באגר פלגא בהפסד אמר רבא רב עיליש [ו]גברא רבה הוא ואיסורא לאינשי לא הוי ספי [ז]מה נפשך אי פלגא באגר תרי תילתי בהפסד אי

אמר אביי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. אם היה נגר או נפח כמה אדם רוצה ליטול ליבטל ממלאכה כבידה כזו ולעשות מלאכה קלה: ר' יהודה מיקל טפי מדר' מאיר דר' מאיר בעי שיפסוק לשוס שכר ומיהו בכל מה שיאות לקבל עליו בשכרו בין רב בין מעט הא קביל עליה ורבי יהודה לא בעי שיפסוק לשוס שכר אלא יטבול עמו בציר כאחד מן השוק: **גרוגרת.** תאנה יבשה: **משלם.** כפועל בטל: **ולא כל דבר שאינו עושה ואוכל.** אבל עושה ואוכל כגון פרה המורשת וחמור הטוענת משאוי פעולתן הוא שכר עמל ומזון: **ושוטפות.** כשעוברין בנהר המים שוטפין מן הגיזה והוא נוטלה: **ומורטות.** כשעוברות בין הקוצים: **ותנא קמא גיזה וחלב לא ספק בשכר עמלו ומזונו.** בתמיה. וכי גיזה של רחלים וחלב העזים אינו מספיק לשכר עמל ומזון: **בגיזה וחלב כ"ע לא פליגי.** אם נאות בעל הבהמה אלא לחלוק בהן: **בנסיובי.** מי פסולת החלב שקורין מסג"א: **ותותרי.** שטיפת ומריטת הרחלים. תותרי תרגום של נוסרין דנתרי ע"י שטיפה ומריטה: **משכרת אשה לחברתה תרנגולת בשני אפרוחין.** לשה: **אשה שאמרה לו.** אשה שיש לה תרנגולת מותרת לומר לבעלת הביצים בלשון שכירות תני לי ביצים ואושיב תרנגולת עליהם ואטרח באפרוחים ואטול שני אפרוחים בשכרי. אבל בלשון חלוקה פליגי בה וקאסר רבי שמעון דכל לשון חלוקה עסקא היא וקרובה להפסד כשכר וכיון דאחריות תני ביצים עליה אשתכח פלגא מלוה אבל בלשון שכירות אין אחריות הביצים על בעלת התרנגולת: **איכא ביצים מוזרות.** שאין קולטות אפרוח וזוטלתן בשכרה והן מותרות באכילה דאמרינן בשחיטת חולין (חולין ד' סד:) ביצים מוחזרות נפש היפה תאכלם. ור' יהודה לטעמיה דאמר אפילו מבל עמו בציר זהו שכרו ור' שמעון לטעמיה דאמר טוטל שכרו משלם: **ה"ג מקום שנהגו להעלות שכר כתף למעות לבהמה מעלין.** מקום שנהגו שהשם עגלים וסייחים קטנים למחצה לחבירו נותן לו מעות בשכר שמוליאן ומכניסן על כתיפו מעלין: **עם אמו.** לאיכא טרחא לאפוקי ולעיולי לפי שנמשך אחר אמו ובלא עמל ומזון כי אמו עושה ואוכלת ואין צריך להעלות לו שכר כתף: **ואפילו במקום שנהגו להעלות.** לעגלים וסייחים הנישומין לבדם: **ר"י יהודה.** בטבל עמו בציר: **ר"י יוסי ר"י יהודה.** בנסיובי ותותרי: **נפק עלייהו שטרא.** שקיבל אביהם עסקא פלגא באגר ופלגא בהפסד: **לא הוי ספי.** לא היה מאכיל רבית לבעל הבית דאי קביל עליה הכי ריבית הוא דקטרח בפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה אלא ודאי שטרא הכי מפרש' לגיסניה שקיבל עליו איזו מהם שירלה: **אי פלגא.** יקבל הנותן באגרא יקבל עליו אחריות ההפסד יותר ממחצית כגון תרי תילתי דהשתא ליכא רבית דהשתא ליכא אלא תילתא מלוה דלא קיבל עליה רב עילים אלא תילתא באחריותו וקשקיל פלגא באגרא והוה מאי דשקיל באגרא טפי מתילתא שכר עמלו לטרוח שהוא עוסק בשני שלישי פקדון: אי

במקום שנהגו להעלות לו שכר כתף למעות. **פיר', אם היו פירות בעל המעות נתונין בחצר** המקבל אותן בתורת עיסקא, מעלה הפירות כשער שבשוק, ומעלה עליהם שכר כתף שהיה מביאן מביתו של בעל הפירות לביתו של זה. כדתניא היו פירותיו מופקדין אצלו ואמ' לו הרי הן עשורות עליך למחצה לשליש ולרביע, מוציא לו שכר בית, שכר כתף, ומעלה לו במעות ג). **נפק עלייהו שטרא דכתב ביה פלגא באגר ובהפסד.**

ג) נ"ל ולא. ד) נ"ל כ"ש וכ"מ יו"ד סי' קנו.

פב א מיי' פ"ה מהל' מלוה ולוה הלכה ט ופ"ו מהלכות שותפין הלכה ב ופ"ח הלכה ח סמג לאוין קלו טור שו"ע ר"ל סי' קנז סעיף ב:
פג ב מיי' פ"ח מהלכות מלוה הלכה יד:
פד ג מיי' פ"ח מהלכות שותפין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ר"ל סי' קנז סעיף כא:
פה ד מיי' שם הלכה ג הלא כרשב"ג ע"ש בכ"מ:
פו ה ו מיי' שם פ"ו הלכה ג ועיין בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע ר"ל סי' קנז סעיף ד וסעיף כה:

מוסף רש"י

כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה. כמה אדם רוצה ליטול ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כבדה שהוא עוסק בה ולעסוק במלאכה קלה מו, הכל לפי טיבו המלאכה וריבוי שכר, יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב אי מילוף (לעיל לא:) דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה, אם אומר לו טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה, אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט, שהרי נוחה ואין בה עומק, ואי מלאכה קשה היא כמו נגר, אם אומר לו אתה טול עכשיו אלשה זחיס טול זח והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו, נוח לו להבטל ולטול זח, והכא נמי כי ההוא אגרא יהיב ליה שהרי מבטלו ממלאכתו, וכולה אגרא לא יהיב ליה שהרי אינו עסוק במלאכה קשה אלו (בבורות כט:).
ביצים מוזרות. שאינם של זכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם (חולין סד:). שמין עגל עגל עם אמו. ואין צריך לימן שכר עמל ומזון לעגל אלא לאם (לקמן סט:).

מוסף תוספות

א. למיפרך כדלקמן (סט.). ר"פ. ב. דשמין עגל עם אמו. תוס' הרא"ש. ג. עמלו ומזונו, בהא. תוס' הרא"ש. ד. דלמעות אין יכול לשנות. תוס' הרא"ש. ה. עמלו ומזונו. תוס' הרא"ש. ו. בעל המעות. תוס' הרא"ש. ז. ונתנן לו בתורת עיסקא. תוס' הרא"ש. ח. ואמר לו הרי הן עשוריות עליך למחצה לשליש ולרביע, מוציא שכר בית, שכר כתף. תוס' הרא"ש. ט. בעיסקא. תוס' הרא"ש. י. והימניה לרב עיליש שיאמר האמת מה יברור באותו זמן שיתקיים כך עד שיחלוקו. תוס' הרא"ש.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דנפיש טרחיה. נ"ב עיין בנ"ב דף קמד ע"א: [כרשב"ם ד"ה עבד והבהגהות הב"ח שם]

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה מקום. וכ"מ גריס כו'. נ"ב וכ"ה גירסת נ"ר ולא"ם וש"פ: [ב] שם פי' אם כו'. נ"ב פי' בתוספת הרא"ש לגמרא הנתנן אבל הטור פי' לגמרא המקבל ועוד פי' הטור דשכר כתף מה שמוליך המקבל בכל פעם למכור בשוק ונותן למקבל וכ"כ בש"ע (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' קע"ז סק"ב מ"ז): [ג] שם ד"ה אי. וקשה כו'. נ"ב אבל דעת הרמב"ם וש"ע כן הוא דהבריה הוא ביד המקבל ולא כהראב"ד שהבריה ביד הנותן וערש"י ק"ד ב' ד"ה חד עסקא כו' וכ"כ הרי"ף ורא"ש שם וש"פ ולא כרבותיו של רמב"ם שכ' לחיסך פלגא באגר כו' ויוב הפופקים הסמיכו לרש"י וכמש"ש האי עסקא פלגא כו' והרמ"ם פי' כאן שרותן היאך כתוב בשטר אם כתוב דיהיב מרי עסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד אז הבריה לנותן ואי כתוב למשקל פלגא כו' למקבל (וע"ש בפ"ק ר"ז):

לעזי רש"י

משג"א [מישג"א]. נסיוב החלב.

רבינו חננאל

[פיר"] פועל בטל של אותה מלאכה, כגון חייט [שתופר] כל בגד בכסף, וכשיהיה בטל ואין [ב]ידו [מלאכה] לעשות, בשני שלישי כסף, נותן ל[ו] בשכרו שני שלישי] כסף, וחלקו בריוח. **תנו רב, אין [שמין לא את העזים] ולא** את הרחלים אלא ג) כל דבר ש[אינו [עושה ואוכל] למחצה. ר' יוסי או' שמין את [העזים מפני שחולבות ו]הרחלים מפני שגוז[זות וכו'. ותנא] קמא, חלב וגיזה לא ספק לשכר עמלו ומזונו]. ופ[רקי', בגיזה] וחלב כולי עלמ' לא [פליגין], כי פליגי [בנסיובי ותותרי. פיר' נסיובי מי חלב] המתמצין [מקפאון הבבינה.] **תותרי,** הוא הצמר שעל הירכים שגללי הצאן מסתבכים בו בשעה שיצא הרעי מן החלחולת, והרועים תמיד גוזזין אותו הצמר כדי שלא יהיו הגללים נתלין בו. ת"ר. **מקום שנהגו** להעלות שכר כתף למעו' מעלין, לבהמה מעלין, להעלות וולדות בשכר עמלו ומזונו מעלין, ואין משנין ממנהג המדינה. רשב"ג אומ' שמין עגל עם אמו ופייח עם אמו, אפי'

ג) [לקמן סט:], ד) לעיל כז. [נ"ק מח.], ה) [תוספתא פ"ד ה"ח],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אי פלגא בהפסד. כלומר פלגא בהפסד דכתב בשטרא הכי קאמר דאם ירצה רב עילים יטול תרי תילתי באגר ויקבל עליו חצי ההפסד דאיכא שכר עמלו במאי דשקיל טפי באגרא ממה שמגיע לחצי פלגא דמלוה: **שיטה איתמר.** הכי אמר רב נחמן ר' יהודה ורבי יוסי בנו ורבן שמעון (ג) כולן בשיטה אחת אמרו דבריהם: **מוסר** [ד] **שליש בשכרך.** הסם עגל למחצה בשכר והבהפסד ואמר לו מה שיביא יותר על שליש דמיו של עכשיו טול בשכרך וכל השאר נחלוק בשוה: **מוסר.** דהא קיבל עליה מספק ואע"ג דזימנין ליכא מותר שליש: **ריש עגלא לפטומא.** המקבל עגל לפטמו למחצית הראש יטול כולו לחלקו בשכר עמלו ומזונו והשאר מולקין בשוה: **מאי נאו דאמר ליה רו'.** ואשמועינן רב דאי ליכא מותר שליש נשקול ריש עגלא: **כי קאמר רב.** הרי זה מותר אע"ג דזמנין ליכא מותר שליש: **כגון דאית ליה בהמות.** למקבל דיש עליו לטרוח לפני בהמותיו ובשביל בהמה אחת עמהם אין טרחו יותר: **דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי.** בשותו טורח שאתה מגבל סובין ושעורין לפני שור אחד אתה יכול לגבל לפני שניים: **ויהיב ליה לאריסיה.** למחצה בשכר והפסד: **אי משתתפת בהדיה.** אילו נתת חצי המעות והיית שותף בבהמה היה נותן לך אף האליה כולה לחלקך: **פלגיה לאליתא.** כשבאו לחלוק חלק רבי אלעזר את האליה: **אמר ליה.** לריסיה: **השתא כמעיקרא נמי לא.** עכשיו[1] לא תתן הראש כולו כמו שנתת בראשונה: **ווזי דידי הוו.** [ה] וכי קבילת עלך פלגא בהפסד הוו זוזי מלוה גבך: **ואי לא יהיבנא לך טפי פורתא.** אשתכח דקא טרחת בפלגא פקדון משום פלגא מלוה: **דטרחתא עפי פורתא.** להכניס ולהוציא דאילו מזון אם הולך לסובין או שעורין קנית לאמצע כדרך שותפין: **לאחויי ליה רעיא.** מרעה לבהמות שאינו צריך לקנות בשוק שיש עליו לטרוח בשבילו: **בגודרות.** בהמה דקה. לשון גדרות לאן (במדבר לב): **ואם נא המקבל לחנוק.** בתוך הזמן הזה: **תבירו.** בעל הבהמה מעכב עליו: **אבל אינו דומה טיפולה של שנה הראשונה לטיפולה של שנה אחרת.** שצריכה בשניה למזונות מרובים יותר מן הראשונה: **מאי אבל דקאמר.** כל שכן דהיינו טעמא דמעכב עליו: **אלא.** הכי קאמר לפי שאינו דומה כו' וכיון דכך מנהג המקבלין תבירו מעכב עליו. ואני שמעתי איפכא אם בא בעל הבהמה לחוק בתוך זמנו המקבל מעכב עליו לפי שאינו דומה טיפולה כו' שטיפול שנה ראשונה קשה משל שניה מפני שהיא דקה טיפולה מרובה להכניס ולהוציא אבל טיפול השניה קל ושבחה מרובה וקשיא לי אי טיפולה של שניה קלה משל ראשונה מאי לשון חייב לטפל בה דקתני רישא משמע דעל כרחו חייב לטפל בה כל הזמן הזה: **עד מתי חייב לטפל בולדות.** שאף הן נחלקין למחצה שהן שכר והמקבל בא לומר חלוק אותו מיד אלא אעפוק בחלק שלך שאיני טוטל בו כלום: **בדקה שלשים ובגסה חמשים.** כדרך שפרט לך הכתוב בטיפול הבכור שחייב ישראל לטפל בו בדקה שלשים ובגסה חמשים וחא"כ נותנו לכהן דיליף ליה בבכורות (דף כו:) מקראי: **שיעיה דקות.** וצריכה לאמה ולאדם הרגיל בכך: **מלאן ואילך.** יטול המקבל מחצה שלם בשביל חלקו שהרי חצי שלו הן ובמחצה השני של תבירו יטול מחצה בשבח כדרך שנוטל באמה מחצית שכר עמל ומזון ליכא. ואע"ג דחצי אחריות של מחצית תבירו עליו כיון דבעי למיטרח בה משום מחצה שלו שהוא קרן גמור ואינו מלוה [ו] וכי טרח משום דידיה קא טרח ולא מיחזי כריביתא: **מאן פגע לך.** מי שם אותה שמא לא ינשומית יפה: **יגדילו.** הולדות עד שיהו גדולים ואינו טוטל בשל תבירו כלום:

אלא שיטה איתמר. אומר ר"ת דמר"מ הלכה כרשב"ג [ו] דהא אמרינן (גיטין דף עה.) כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ואין נראה דהא רב ושמואל בעו אי לקנון דינר אי ריש עגלא לפטומא ור' שמעון בן גמליאל לא בעי אלא גלגלים וליכא למימר דהיינו דוקא בעגל עם אמו דלא נפיש טירחא דהא ר' יוסי בר' יהודה אמר לעיל (דף סח:) אפילו בבהמות גדולות דסגי בנסיובי ותומרי דסבר לה כאבוה וגם רבינו חננאל פירש דכל כי האי גוונא אלא שנאמר שיטה לית הלכתא כחד מינייהו אלא כרבי שמעון דאמר (שם) נותן לו שכרו משלם א:

אמר רב מותר שליש בשכרך מותר. וא"ת והא לד אחד ברבית הוא דשמא לא ימצא מותר שליש ורב לית ליה דר' יהודה דשרי לד אחד ברבית דאמר לעיל (דף סג.) עושין אמנה בפירות ואין עושין אמנה בדמים ומשמע לעיל דהיינו דלא כרבי יהודה ועוד דאפילו לרבי יהודה לא שרי בכי האי גוונא אלא כשיש בידו לוה או מלוה לעשות לד אחד אלא שלא יהיה רבית ויש לומר דהכא אקילו רבנן משום דשכיחי טובא שיהא מותר שליש: **דאמרי אינשי גביל לתורא גביל לתורי.** וא"ת מהאי טעמא נאמר אפילו לית ליה בהמה לדידיה דהא צריך לטרוח לעצמו משום פלגא דמלוה וי"ל דלא דמי דאי לית ליה בהמה לדידיה אין צריך לטרוח בבהמה של שותפות בכל יום אלא כל אחד יטרח ביומו:

אי משתתפת בהדיה יהיב לך נמי אליתא. תימה למה היא סבורה כן דהא כי משתתף בהדיה נמי ויטול כל הראש הרי הוא כבתחלה דמתחלה שהיה טורח בכל הבהמה של ר' אלעזר היה טוטל הראש ועכשיו שטורח לרבי אלעזר רק בחצי בהמה יטול חצי הראש מחלק רבי אלעזר ועוד מאי קאמר השתא שותפי אנן והלא גם עתה היתה חלקו של רבי אלעזר פלגא מלוה ויש לומר דכשנשתתף עמו היה טורח בחציו של רבי אלעזר בחצו ועל כן אמרה יהיב לך נמי אליתא אחרי שאינך לוקח מחלקו שום שכר:

אי משתתפת בהדיה יהיב לך נמי אליתא. אומר ר"ת דמר"מ הלכה כרשב"ג [ו] דהא אמרינן (גיטין דף עה.) כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ואין נראה דהא רב ושמואל בעו אי לקנון דינר אי ריש עגלא לפטומא ור' שמעון בן גמליאל לא בעי אלא גלגלים וליכא למימר דהיינו דוקא בעגל עם אמו דלא נפיש טירחא דהא ר' יוסי בר' יהודה אמר לעיל (דף סח:) אפילו בבהמות גדולות דסגי בנסיובי ותומרי דסבר לה כאבוה וגם רבינו חננאל פירש דכל כי האי גוונא אלא שנאמר שיטה לית הלכתא כחד מינייהו אלא כרבי שמעון דאמר (שם) נותן לו שכרו משלם א:

אמר רב מותר שליש בשכרך מותר. פיר' כל מה שיעלה בריוח עד כנגד שליש בקרן נחלוק ביניהם, והמותר מן השליש יהיה לך לבדך בשכרך, כגון דהוו שלש מאות זוז, אמ' ליה כל מה דהוי בריוח טפי מן מאה זוזי הוא באגרך. ומקשינן לא מצא שליש ילך לביתו ריקם. אלא אמ' שמואל קוצץ לו דינר בשכרו. ואסיקנה אליבא דרב כגון דאית למפטם בהמות אחריני דמפטם להו, דאמרי אינשי גבול לתורא גבול לתורי, כלומר לפטם שור בין שוורים אין לו טורח, לפיכך אין צריך לתת לו שכר טרחו. שמע מינה דאי אית ליה למקבל עיסקא עיסקא אחריתי לדידיה דשקיל ביה וטרי, אע"ג דלא שקיל שכר טרחו ממארי עיסקא שרי,

כי האי גוונא ודאי צריך לאודועיה. אמשמע דוקא הכא ב לפי שהיה לו פתחון פה לחשדו קאמר דצריך לאודועיה משום דייתם נקייס מה׳ ומישראל (במדבר לב) אבל בעלמא לא והא דאמר בפוף זה בורר (סנהדרין דף לא: ושם ד״ה ואם) שניס שנתעצמו לדין שכופין אותו ודן בעידו ואם אמר (ד) כתבוני מאיזה טעם דינתוני כותבין ונותנין לו אר״ת מכח הסיע דהכא דוקא התם דלא רצה לדון ג אלא על ידי כפייה ד אבל אם מדעתו דנו אותו אין כותבין ונותנין לו ה [א] וי״מ דהכא כל כה״ג צריך לאודועיה דלא אייבי הודעה מאיזה טעם חייבו אלא היה משיבו כל כה״ג ו היה לך לאודיעו כשהלכתא ז ולא היה לך לחלוק שלא מדעתו ח:

אוגר זוזא בפשיטי. ט מקבל היה עליו אחריות [ב] אונסין י לכהי ס״ד דשרי: **מרא** הדרא בעיניה **וידיע פחתיה.** ועוד שייכר פגמו שהוא נפגם אם יתקלקל יא) מחמת מלאכה זוזי לא הדרי בעייניהו שהרי מוליאן ולפיכך אחריותן עליו ושכרן רבית אע״פ שאמר בלשון שכירות ועוד אי נמי מהדר להו בעייניהו לא ידיע פחתייהו נמצא שכרן בחנם והוי רבית כך פי׳ בקונטרס וקשה לפירושו דא״כ היה אסור להשכיר לחבירו קטלא וכוס של זהב וטבעת דלא ידיע פחתייהו כדתנן בפרק הנהנה (מעילה דף יח.) ושאין בו פגם כיון שנהנה מעל כילד קטלא בגוארה וטבעת בידה ושתתה בכוס של זהב כיון שנהנה מעל יא ועוד דבהדיא תניא בתוספתא (פ״ד) משכיר אדם מעותיו אצל שולחני להתרלות בהן ולהתלמד בהן יב וריב״ן לא גרס וידיע פחתיה וגרלאה דגרס ליה וה״פ מרא אינה מלוה כי לא ניתנה להוצאה ולהחזיר אחרת אלא צריך להחזיר בעינה והשכר אינו שכר מלוה אי נמי היה נותן המרא להוציא ולעשות הימנו כל חפצו ולשלם אחרת אע״פ״כ מותר ליטול שכר ואין ללמוד היתר משם לאוגורי זוזי דבמרא השכירות אינה בעצור הוצאה שיש לו רשות להוציאה יג אלא נותן השכירות עבור הפחת שתפחת על ידי מלאכה אם יחזיר השוכר בעינה אבל זוזי דרב חמא היה מלוה יד ונלרך הוצאה השכירם לו ולא בשביל קבלת שום פחת: מעות

כה״ג א ודאי צריך לאודועיה זוזי מי שקיל טבי ושביק חסרי ב (אמר ליה לא אמר ליה) חמרא כולי עלמא ידעי דאיכא דבסים ואיכא דלא בסים גופא אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו ג הני מילי טבי וטבי תקולי ותקולי אבל טבי ותקולי לא רב חמא הוה מוגר זוזי בפשיטא (ד) ביומא כלו זוזי דרב חמא הוא סבר מאי שנא ממרא ה ולא היא מרא הדרא בעינא וידיע פחתיה זוזי לא הדרי בעייניהו ולא ידיע פחתיה אמר רבא ו שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה הילך ד׳ זוזי ואוזפיה לפליגא זוזי לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה ואמר רבא ח שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה שקיל לך ארבעה זוזי וא״ל לפלוני לאוזפן זוזי מ״ט שכר אמירה קא שקיל י כי הא דאבא מר בריה דרב פפא הוה שקיל אוגנא דקירא מקיראי וא״ל לאבוה אוזפינהו זוזי אמרו ליה רבנן לרב פפא אכיל בריה דמר רביתא אמר להו כל כי האי רביתא ניכול לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה הכא שכר אמירה קא שקיל ושרי: **מתני׳** יא שמין פרה וחמור וכל דבר שהוא עושה ואוכל למחצה ב מקום שנהגו לחלוק את הולדות מיד חולקין מקום שנהגו לגדל יגדילו רבן שמעון בן גמליאל אומר ג) שמין עגל עם אמו וסיח עם אמו ומפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית: **גמ׳** תנו רבנן מפריז על שדהו ואינו חושש משום רבית כיצד ד השוכר את השדה מחבירו בעשרה כורים חטין לשנה ואומר לו תן לי מאתים זוז ואפרנסנה ואני אעלה לך שנים עשר כורין לשנה מותר ׳אבל אין מפריז לא על חנות ולא על ספינה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ה פעמים שמפריז על חנות לצור בה צורה ספינה לעשות לה איסקריא חנות לצור בה צורתא דצבו בה אינשי והוי אגרא טפי ספינה לעשות לה איסקריא כיון דשפירא איסקריא טפי אגרא טפי ספינתא אמר רב אגרא ופגרא אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא ו שתיק רב אמר רב ששת מ״ט ז שתיק רב לא שמיעא ליה הא דתניא אע״פ שאמרו אין מקבלין צאן ברזל מישראל אבל מקבלין צאן ברזל מן הנכרים אבל אמרו ל השם פרה לחבירו ואמר לו הרי פרתך עשויה עלי בשלשים דינר ואני אעלה לך סלע בחדש מותר לפי שלא עשאה דמים ולא עשאה אמר רב ששת לא עשאה דמים מחיים אלא לאחר מיתה אמר רב פפא ט הלכתא ספינה אגרא ופגרא ונהגו

טבי ותקולי. יש זוזי שמשקלם קל וצורתם יולאת בהולאה והורגלו בה וטובים בהולאה יותר מצורה אחרת של זוזי שמשקלן יתר ואותן שמשקלן יתר מחיצין למי ששוקל כסף מנה או פרס במאזנים הלכך טבי וטבי אי נמי תקולי ותקולי כמאן דפליגי דמי דאלו שהנית טובים כאלו שנטל: **אכל שקל טבי ושבק תקולי.** אי נמי שקל תקולי ושבק טבי לא: **מוגר זוזי בפשיטא ליומא.** בלשון שכירות ולא בלשון הלוואה. הגני משכיר לך זוז היום בפשוט דהיינו זוז מדינה דהיינו שמיניה שבצורי: **הלו זוזי דרב חמא.** ירדו לטיומין כדאמרינן לקמן (דף עח.) שהמלוין ברבית נכסיהן ממתוטין: **מ״ש ממרא.** פושויי״ר בלע״ז. הלא רשאי אני להשכיר את כלי: **הדרא בעינא.** אותו כלי מחזר בעצמו בעין ואינו הלואה אלא בדמים ואין אחריותו עליו אם נאנס או נשבר מחמת מלאכה הלכך אין שכרו רבית: **וידיע פחתיה.** ועוד שייכר פגמו שהוא נפגם ומתקלקל מחמת מלאכה: **זוזי לא הדרי בעייניהו.** שהרי מוליאם ולפיכך אחריותו עליו ושכרו רבית אע״ג דאמר בלשון שכירות. ועוד אי נמי אהדר ליה בעייניה לא ידיע פחתיה נמצא שכרו חנם ברבית: **אוגנא דקיראי.** חלות הנתכות בכלים קטנים עגולים כאוגנות: **מקיראי.** תגרי שעוה: **מתני׳ שמין פרה.** גדולה וחמור גדול שראוין למלאכה ומלאכתם כולה של מקבל: **למחצה.** לחלוק שכח שישביחו בדמים ובוולדות: **לחלוק אם הוולדות מיד.** כשתבא (ג) שנת חלוקתן כדאמרן לעילי) בדקה שלשים ובגסה חמשים יום: **שמין עגל עם אמו.** ואין צריך ליתן שכר עמל ומזון לעגל אלא לאם: **מפרין על שדהו.** לשון פרה ורבה וכגמ׳ מפרש כילד מפרין. ולי נראה מפריז בזיי״ן לשון מרחיב ומגדיל כמו (זכריה ב) פרזות תשב ירושלים וכן מלינו בגדה (דף ד:) לא כהלל שהפריז על מדותיו וכן יסד רבינו משולם ו) בפיוט חכמי מדות מפריזיס: **גמ׳ תן לי מאתים זוז.** הלוויי מאתים זוז ואוליאם בשדה לזבל ז) לקנות ולזרוע ולחרוש: **ואפרנסנה.** (ג) כל צרכה כל דבר קרוי פרנסה: **ואני אעלה.** בתכירותיה שנים עשר כורין של חטין לשנה ואחזיר מעותיך: **מוסר.** ואין זו רבית שכר מעות אלא שחוכר ממנו שדה משובחת ומעלה לו בתכירות שדה טובה יותר משדה רעה מאתים זוז ח) ושני כורים חטין: **אכל לא מפריז לא על שכר חנות ולא על שכר ספינה.** שאם שכר ממנו חנות או ספינה אסור לנוות הימנו מעות לקנות פירות ולמכור בחנות או פרקמטיא

להוליך בספינה ויעלה לו על דמי שכירותו כיון דלא בגופה דחנות וספינה קא מפיק להו להנך זוזי להשביח החנות או הספינה אין תוספת השכר בשביל חנות וספינה אלא בשביל שכר מעות: **לצור בה צורות.** שיולית מעות הללו לצור בו צורות שתבא נאה והכל רלין לתוכה לקנות ולאכול שם: **אסקריא.** וילון ושאר כלי הספינה כגון תורן: **ספינתא אמר רב אגרא ופגרא.** מותר להשכירה ע״מ שאם תיסבר ישלם אותה השוכר: **אי אגרא לא פגרא.** כיון דנוטל שכר אין לו לתבוע דמי שכירתה: **ואי פגרא לא אגרא.** מאחר שנמצאה בדמים שאם תיסבר יש לה דמים הוא לה מלוה גביה והוא שכרה רבית: **אין מקבלין צאן ברזל.** עסקא שאדם מקבל מחבירו ומקבל אחריות שאם מתו מתו לו ואם אבדו אבדו לו והשכר יחלוקו והיינו צאן ברזל שקשה כברזל אצל בעליו ואינו פותח אצלם. ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל בהמה דקה להכי קרי להו צאן: **הרי פרתך עשויה עלי בל׳ דינר.** אם לא אשיבנה לך: **ואני אעלה לך.** בשכר שאחרוש בה סלע בחדש: **מוסר.** ואין זה רבית כדמפרש לפי שלא עשאה דמים ממיים שאם יוזלו פרות בשוק ויעמדו דמיה על עשרים לא ישלם אלא לאחר מיתה שאם תמות או אם תשבר. אלמא כל כמה דלא קניל עליה זוזא לאו מלוה היא גביה וגבי ספינה נמי לא קניל עליה זוזא:

ונהגו

אמ׳ רב נחמן ואם מפ]רין על החנות [לציירו ולכיירו שפיר דאמי, מ]פני שמוסיף ב[שכ]רו. [וכן בספינה לעשות בה איסקריא שפ]יראי, שרי ..... **אמ׳ רב, ספינה אגרא ופגרא.** פיר׳ אגרא שכירותה. פגרה פחיתותה. כלומר, נוטל שכירותה. ואם נשברה, נוטל כל הדמים שנפחתה. ואקשו עליה דרב, אם שכיר הוא בא בשכרו. וזו כיון שבשכירות היא, אין לה דמי פחתה. ושתיק

עין משפט נר מצוה

א [טוס״ע מ״מ סימן יד סעיף ד]:

צב ב מיי׳ פ״ה מהל׳ שלמין ושומפין הלכה ט סמג עשין פה ולאוין קלג טוש״ע מ״מ סי׳ קטו סעיף יז [וסעיף יח]:

צג ג מיי׳ פ״ה מהלכות מלוה ולוה הלכה טז סמג לאוין קלג טוש״ע י״ד סי׳ קטו סעיף ג [וסעיף ב]:

צד ד מיי׳ שם הל׳ יד סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קס סעיף יג:

צה ה ו מיי׳ שם טור ש״ע שם סעיף טז:

צו ז מיי׳ פ״ח מהלכות שותפין הלכה ג סמג עשין פב:

צז ח מיי׳ שם הלכה ג [והל׳ ד] סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קטו סעיף כג:

צח ט י כ מיי׳ פ״ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג לאוין קלג טור ש״ע י״ד סי׳ קטו סעיף ה:

צט ל מיי׳ שם פ״ח הלכה יג סמג שם טוש״ע שם סעיף ד:

ק מ מיי׳ שם הלכה יא טוש״ע שם סעיף ג:

מוסף רש״י

מקום שנהגו לגדל יגדילו. חולדות עד שיהו גדולים ואינו נוטל בשל תכירו כלום (לעיל סז.). **אסקריא.** כולנוס עד אילן תקוע בלב הספינה שמניחין עליה מכסה וילו״ן בלע״ז (תענית סז.). **שמין עגל עם אמו.** לליכל טרחא לאחוקי ולעיולי לפי שנמשך אחר אמו ובלא עמל ומזון, כי אמו עושה ואוכלת (לעיל סח:).

מוסף תוספות

א. פי׳, מאיזה טעם דנוהגו. תוס׳ הרא״ש. ב. שנראין דיינו כסותרין זה לזה. ריטב״א. ג. כאן. תוס׳ סנהדרין לא: ד״ה ואם. ד. כדקתני רישא שנים שנתעצמו וכו׳ כופין אותו דון בעירו. ריטב״א. ה. אלא היכא דאיכא חשד לדיינים, כמו הכא. ר״פ. ו. דבעי שומא. ריטב״א. ז. משום דכו״ע ידעי דחמר׳ איכא דבסים ואיכא דלא בסים. מיוחס לריטב״א. ח. אא״כ אינו רוצה לבא לחלוק עמו, שיש לו לחלוק בפני ג׳. ריטב״א. ט. איכא למידק, רב חמא היכי טעה בהא, והיכי מדמה לה למרא, א״כ לרב חמא יהא מותר להלוות ברבית ובלבד שלא יזכיר ל׳ הלואה אלא לי שכירות. ריטב״א. י. כלומר שכל שלא הוציאם היו בידו כדין שוכר ופטור הן האונסים ועל אותה שעה נוטל שכרו וכו׳. ריו״ן. אבל הריטב״א מפרש: שהיה רב חמא מקבל עליו שאם יאבדו נכסי השוכרים שיהו פטורין מן החוב. וע״ש. יא. ומעשים בכל יום דעבדי הכי וליכא מאן דאסר. ריטב״א. יב. והטעם מפני שאינו מקבל עליו שולחני אלא אחריות דשוכר, ואמאי, הא לא ידיע פחתייהו. ריטב״א. אלמא כיון דהדר בעינה אפי׳ לא ידיע פחתי׳ שרי. תוס׳ הרא״ש. יג. ולשלם אחרת. תוס׳ הרא״ש. יד. שהיה השוכר מוציאם. מיוחס לריטב״א.

מסורת הש״ס

ו) במקצת ספרים ליתא. רש״ל. ז) [לעיל סח:]. ג) [ע״ מוס׳ ב״ב סב. ד״ה ומודה], ד) [ע״א], ה) [בפיוט יום שני של פסח למנהג מדינותינו], ו) [בפירש״י שבר״ף ליתא במל ולנכח ולחרוס], ז) צ״ל שני. רש״ל ומהרם שיף וע״ש, ח) בס״ת: לא יעלם אלא עמרים: ולאחר, ט) [צ״ל שהוא נפגם ומתקלקל. רש״ש],

---

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ לימא כלו זוזי: (ב) רש״י ד״ה לחלוק וכו׳ בשתבא שעת חלוקתן: (ג) ד״ה ואפרנסנה השדה כל צרכו של: (ד) תוס׳ ד״ה מי וכו׳ ואם אמר כתבו לי מאתים טעם:

גליון הש״ם

גמ׳ שתיק רב. וכן סוכה ז ע״ב וש״נ:

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה מי וי״מ כו׳ נ״ב וכ״כ טוש״ע בי״ד סס: [ב] שם ד״ה מוגר כו׳ אומן. נ״ב דוקא כה״ג שקבל רק אומן אבל אם קבל גם אחריות דגניבה כו׳ מותר וכן בכל רבית דרבנן. תרומת הדשן. ולא נראה (ועמ״ש רבינו ביו״ד סי׳ קטו ס״ק ב׳):

לעזי רש״י

פושויי״ר [פושוי״ר]. מעדר.

רבינו חננאל

רב [חב]א הוקה משב]יר מעותיו ב[שש]יטי כ[לומ]ר הי]ה משכיר [ה]מעות ונוטל[ן] בכל יום ..... כ[שם]ם ששכ[כיר]ות הכלים [מתח]ר כך שכ[ירות] [ה]מע[ות]. ולא היא, כלים [ידי]עי פחתיה[ה]ן, ומעות לא ידיעי׳ פחתיהו. ואפעל גב דתניא משכיר אדם [מעות] לשולחני להתלמד [ב]הן ולהתנאות בהן [ולהתעטר בה]ן, נגנבו או א[ב]דו חייב באח[ר]יותן, [נישלו מלפניו] באונס הרי הוא [כ]נושו[א] שכר. [נ]שתכר [עליהם אסו]ר משום רבית ו). ואם עשה כן בהקדש [הרי זה מעל]. **אמ׳ רבא.** לא אסרה תו[רה] אלא רבית [הבאה מלוה ל]מלוה. וכן האומר לחבירו הילך כך [וכך זוזי הלכה. [שמ]ין פרה ח[מו]ר [וכל דב]ר שדרכו לעשות ולאכל למחצה וכו׳. תני, [מפרי]ן על שדהו ו[אינ]ו חרושש משום רבית. [כיצד השכיר שד]ה לחבירו בעשרת כורים [חטים, אומ׳ לו תן לי מאתים] זוז ואפרנסנה ואני [אעלה לך י״ב כורין]. [ואין מפרי]ן על החנות ולא על [הספינה.

רב. ואמ׳ רב ששת, ואמאי שתק והתניא כוותיה. דתניא, אע״פ שאמרו אין מקבלין צאן ברזל מישראל אבל מקבלין צאן ברזל מן הגוים, השם בהמה לחבירו ואמ׳ לו פרתך עשויה עלי בשלשים דינר ואני אעלה סלע בחדש, מותר, לפי שלא עשאה דמים. פיר׳, האומר לחבירו פרתך עשויה עלי בשלשים דינר, כלומר אם תמות הפרה אשלם לך שלשים דינר דמיה כמו ששוה היום, וכל זמן שהיא בחיים אני נותן לך סלע בחדש שכירותה, ובאחרונה אחזירנה לך, מותר, לפי שלא מכרה לו מעכשיו ודמים הוא שנושה בו, שכל זמן שהיא בחיים חוזרת לבעליה כמות שהיא, ואין מכירתה נגמרת ומתחייב בדמיה אלא לאחר מיתה, הנה בפרה זו אגרא ופגרא. והילכתא ספינה אגרא ופגרא.

ו) חוזי דיב תמא כיון שנשתכר נהם אסור משום רבית.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ונהגו בני כופרא. בעלי ספינה קרי בני כופרא לפי שזופתין אותם בזפת: **אגרת בשעת משיכה.** נותנין אותם מיד. ואע"פ שקיבל שכרה נותן לו פגרת [ה] לכשתשבר: **אמר במנהגא תניא מילתא.** היכי שבקין להו לקבל שכר הואיל וקופו לקנותה כולה: **משום דמתניתא תניא.**

[א]ונהגו בני כופרא אגרא בשעת משיכה פגרא בשעת שבירה אמר במנהגא תליא מילתא משום דמתניתא תניא מנהגא אמר רב ענן אמר שמואל מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית אמר ליה רב נחמן משום דיתמי נינהו ספינא להו איסורא [ב]יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקייהו אמר ליה אימא לי [ג]איזו גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה ההוא דודא דבני מר עוקבא דהוה בי מר שמואל תקיל ויהיב ליה תקיל ושקיל ליה שקיל אגרא ושקיל פחתא אי אגרא לא פחתא ואי פחתא לא אגרא אמר ליה כי הא [ד]אפילו בדקנני נמי שרי למיעבד דהא מקבלי עלייהו חוסכא דנחשא דכמה דמקלי נחשא בציר דמיה אמר רבה בר שילא אמר רב [ו]חסדא ואמרי לה אמר רבה בר יוסף בר חמא אמר רב ששת [ז]מעות של יתומים מותר להלוותן קרוב לשכר ורחוק להפסד תנו רבנן [ח]קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע קרוב להפסד ורחוק לשכר חסיד קרוב לזה ולזה רחוק מזה ומזה זו היא מדת כל אדם אמר ליה רבה לרב יוסף הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו אמר ליה מותבינן להו בי דינא ויהבינן להו זוזא זוזא א"ל והא קא כליא קרנא אמר ליה מר היכי עביד אמר ליה בדקינן גברא דאית ליה דהבא פריכא ונקטינן דהבא מיניה ויהבינן להו ניהליה קרוב לשכר ורחוק להפסד אבל דבר מסוים לא דלמא פקדון נינהו ואתי מריה יהיב סימנין ושקיל ליה אמר רב אשי תינח אי משתכח גברא דאית ליה דהבא פריכא אי לא משתכח גברא דאית ליה דהבא פריכא ניכלו זוזי דיתמי אלא אמר רב אשי [ה]חזינן גברא דמשפו נכסיה ומהימן ושמע דינא [ז]דאורייתא ולא מקבל שמתא דרבנן ויהבינן להו ניהליה בבי דינא:

מתני'

מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית. ה"מ למיפרך תיפוק ליה משום לוה דקעבד בלא משך (דבריס כג) אלא דעדיפא פריך מ"נ קסבר דלא מחייב לוה משום לא משך אלא כשגס המלוה מוחזר: **דקא** מקבלי עלייהו חוסכא דנחשא. משמע אע"ג דקא מקבל נותן עליה זולא ויוקרא הוה אסור משום דאחריות על המקבל אף על גב דאחריות לא הויא אלא משעת שבירה אלא דוקא משום פחת דחוסכא דנחשא שרי ליקח שכר והא דשרי לעיל (דף סט:) נמי בספינה אגרא ופגרא היינו משום דמקבל עליה קלקול הספינה שמתקלקל העץ במים דלא משלם למשכיר אלא מה שהיא משתברת ומכאן קשה לפי' ריב"ן שפירש לעיל [ט]שמותר ליתן עיסקא למחצית שכר קרוב לשכר ורחוק להפסד כיון דמקבל נותן יוקרא וזולא דא"כ למה היה צריך כאן לקבל חוסכא דנחשא לא יקבל אלא זולא ועוד דאמרינן לעיל (דף סח:) ותרי מילתי בהפסד ומילתא בלגר למה ליה למיעבד הכי ליקבל עליה הנותן זולא ולישתרי אפילו יהא כל אחריות על המקבל והא דאמרינן לעיל (דף סד.) גבי חמרא אי תקפה ברשותך ומסקינן כיון שמקבל עליה יוקרא וזולא קרוב לזה ולזה הוא התם שאני דמכר גמור הוא: **אתא** מריה ויהיב **סימנא** ושקיל. תימה דהיכי שקיל ע"י סימנא [ט]הא מצי האי למימר לקוח הוא בידי [א] ואי מיישינן דלמא מודה ליה מקבל דשלו הן מ"כ דהכא פריכא נמי ניחוש שמא מודה ליה ומ"מ כיון דאין בו סימן למה יאמינו לו [ב] מ"כ בדבר מסוים נמי ניחוש שמא הגיד לו [ג] ואפילו לא היה אמיד היה נאמן לומר לקוח הוא בידי דאימור מציאה אשכח או מתנה נתנו לו והא דאמר בפ' האשה שלוח (דמות קטו: ושם ד"ה וכן) גבי שומשמי [ד] דטוען נפקד [ה] דידיה שקלתנהו והני אחריני נינהו ואמרינן התם אימור איתרמויי איתרמו דמשמע הא לא שכיח דמתרמי דהוה חשיב סימנא מעליא והיכי [ו] נאמן המפקיד להוציא מידו [א] התם היה לו למפקיד עדים שהפקיד בחבית במדה זו ועדיין נמצאו כן בחבית ואפילו לא היו עדים בדבר היה נאמן אי הוה סימנא מעליא כיון שהנפקד אינו טוען לקוחין הן בידי או שלי היו מעולם ובני ביתי הגידו לך הסימן אלא מודה שהפקיד לו אלא שאומר כמו שאירע הסימן בשלך כן אירע בשלי ואע"ג דאית ליה מגו לא היה נאמן דהוי מגו במקום עדים ונראה לפרש [ח] דהכא מיישינן דלמא אתי מריה אחר מיתת המקבל כדאמרי' בהכותב (כתובות פה: ושם ד"ה ועוד) גבי הוה דאפקיד כסא דכספא בי חסא שביב חסא ולא פקיד אתא מריה ויהיב סימנא אר"נ הדא דידעינן בה בחסא דלא אמיד ועוד דקא יהיב סימנא משמע [ו] אפי' אמיד נמי כיון דיהיב סימנא שקיל ומיהו קשה כיון דאמיד הוא אמאי לא נטעון ליתמי לקוח הוא והיינו יכולין לומר דלא טענינן להו לקוח אלא בדברים שהיה אביהם משתמש בהיום אבל דברים שלא היה משתמש בהם דומה הוא שבנפקדון הם אללו ומהדרינן בסימנא אבל א"כ לא שבקת חיי לכל בני עשירים [ז] שאדם שהיה רגיל אללם ויודע עניינם ילך ויגיד לאחרים דלא עיילי ונפקי בביתם סימני כסף וזהב שלהם ועוד אמתי קשה דלמה ליה הכא דאית ליה דהכא פריכא אפילו דבר המסוים נמי אלא איאמר בפני ב"ד שהוא שלו ונראה לפרש דהכא בשמעתין חיישינן שמא יבאו עדים שהפקיד בידו חפץ שיש בו סימן זה וכיון שמניח עדים אין להם לב"ד למנוע מלהראות החפץ לעדים וידיעו אם הוא זה [ח] ובהיא דהכותב עיקר טעמא הוי משום דלא אמיד וכיון דלא אמיד אין לנו לטעון ליתומים לקוח ביד אביהן דמציאה או מתנה מילתא דלא שכיח הוא ולא טענינן ליתמי אע"ג שאביהן היה נאמן לטעון לקוח היה בידי והכי פירושו אדא דידעינן בה דלא אמיד ובטעם זה לחודיה סגי ועוד דאפילו אמ"ל דלא מהני אמיד לחודיה [ט] הא קא יהיב סימנא ויועילו שני הטעמים יחד [ב] מ"ג מעיקרא לא ר"ל שהיה הטעם דלא אמיד לחודיה די אלא מתחילה לא נתכוון לומר אלא שבין שניהם יועילו והא דאמר בסוף פ"ק דכתובות (דף יג.) גבי חרוס וארוסתו דאמר התם רב יוסף למאי ניחוש לה אדא דקא מודה ועוד האמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג ופריך ובהא כי לא מודה מי מכשר רבן גמליאל' התם לא מצי למימר שיועילו שני הטעמים דאי טעמא דהא קא מודה לא מהני לחודיה לא מהני נמי בהדיה דהלכה כרבן גמליאל כיון דלא מכשר [א] אלא ברוב כשירין אלא והכא כולן פסולין אלא לבד מארוס [ב] ולהכי פריך כי לא מודה פי' כי לא מהני טעמא דמודה לחודיה מי מהני בהדיה טעמא דהלכה כר"ג כו':

[ה] [ערכין כב.], [ו] [בכל הש"ס איתא איזי], [ז] [כת"י ובראשונים: אמר רב יוסף ב"ח. כצ"ל דק"ס], [ד] [תיבת דאורייתא ליתא ברוב הכת"י. וכן ישר, דק"ס וע"ר"א"שופ"ח], [ט] [ע' ריטב"א ורש"י על הרי"ף], [י] [יש להוסיף: ואי פחתא לא אגרא. רש"ש], [ו] [נ"ל שיהין], [ח] [ע"מהר"ם], [ט] [צ"ל היה. רש"ש].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אתא וכו' אמר מצי האי למימר לקוח. עיין מוהרן דף נ' ע"א תוס' ד"ה פגרת:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אתא וכו' הא מצי האי למימר לקוח. עיין מוהרן דף נ' ע"א תוס' ד"ה פגרת:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אתא. התם היה כו'. ע"ג וכ"ל ביצמות סס ד"ה וכן ובכתובות פ"ה ב' ומילא הא דלקן דע"ב תיישין אמא הפקידו בעדים וכ"כ תוס' למטה ונראה לפרש דהכא בשמעתין כו': [ב] שם מ"ג מעיקרא כו'. ע"ג וכ"כ תוס' בכתובות סס וביצמות קט"ו ב':

רבינו חננאל

נהגו בני כופרא אגרא בשעת משיכה, פגרה כמו ששוה בשעת שבירה, דלא כמתניתא. [אמ' רב ענן, מעות של יתומי]ן מותר להלוותן בר[ב]ית. ומ[תמה רב נחמן, מ]שו' דיתמי נינהו ס[פי]נן להו אינ[סורא, יתמי דאכלי דלאו דידהו ניזלו בתר שבקיהו. פיר' י]לכו אחרי אביהן. ופר[ר]קי', אגרא ופחת[א. ... ד]ההוא דורא דיתמי (בו) [בב] דרב עקביה, דהוה [בי מ]ר שמואל, דהוה תקיל ויהיב ליה תקיל שקיל [ליה], שקיל אגרא ופחיתת הדורא. ואמרי' כי האי [גונא אפילו לגדולים] בעלי זקן מותר להן, וכל ש[כן יתומין קטנים, דה]א מקבלי עליהון חוסכא [דנחשא. פיר', דכ]מה דמקלי נחשא (בתרי) [בצרי] דמי'ה. ... .]רא אלא חוסכא דנחשא בלחו[ד ... ... ב]שכירותו נוטל. אביקנה מעות של יתומים אע"פ שאסור להלוותן ברבית, שרי לבי דינא למיהביהנו לגברא דמשפי ניכסיה, והוא מהימן, ומצית לדינא, ולא מקבל עליה שמותא דרבנן. כגון מי שמתחייב בבית דין וסרב ושימתוהו בית דין, וכגון הנושא ונותן במעות ולא משך, וחזר בו, וקיבל עליו מי שפרע, אלו וכיוצא בהן. אבל הטוען על חבירו ונתחייב שבועה בבית דין ונשבע, לא אמור רבנן. ויהבי ליה קרוב לשכר ורחוק מהפסד. וכי נקטינן מיניה משכנתא על מעות של יתומים, לא נקטינן אלא דהבא פריכא, אבל דבר מסוים לא, חישינן דילמא פיקדון הוא גביה ואתי מריה דהיב סימניה ושקיל ליה. שמע מינה דבסימנא מפקינן אפילו מיתמי. ועיקרו בכתובות בפ' הכות' (פה:). גרס[י' בתל' אר"ן יש' (שקלים פ"ד ה"ב), רב אדא בר אבינא איתפ]קיד גביה [מדלא דיתמי. אתא שאיל] לר' מני, אמ' [ליה אי בעית דלהוי פסידא] עלך, [וא]גרא לך וליתמי שרי. [ר' חייא בר אבא א]יתפקיד גביה מדלא דיתמי, ו[עבד כן (ט)], אגרא] ביניה ובי[ן] יתמי, והפסידה עליה [לחודיה]. תוס' (פ"ד ה' יא'). הנותן מעות לחבירו ליקח בהן פ[ן]רות למחצית, ו[באחרונה אמ' לא קניתי, אין לו עליו אלא ת[רעומת]. ואם יש עדים שלקח ומכר, מוציאין מ[נו בעל] כרחו. ואמר' בתל' ארץ יש'] (בפירקין ה"ג), אמ' ר' יצ[חק הדא א]מרה המבטל כיס חבירו [אין לו עליו אלא תרעומת]. המבטל שדה חבירו חייב [לשפות לו. ספינת ח]ברו, וחנות חברו, עלו בתינקו. וקימא לן תיקו [ד]ממונא לקולא, וחול[קין. ויש אומ' פטור].

(ט) עד כאן נמצא בירושלמי שלפנינו.

קא א ב מיי' פ"ח מהל' מלוה ולוה הל' יא סמג לאוין קצ טוש"ע י"ד סי' קנו סעיף ג:

קב ג מיי' שם פ"ד הל' מלכה יד ופ"א מהל' נחלות הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפ סעיף יח וטוש"ע מ"מ סי' לז סעיף מ:

קג ד מיי' פ"ה מהל' מלוה הל' מ סמג שם:

קד ה מיי' שם פ"ד הל' יד ופ"א מהלכות נחלות הל' ח סמג שם טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף מ:

לעזי רש"י

קלדיר"א [ולדייר"א]. קומקום גדול.

מוסף רש"י

לידלו בתר שבקייהו. ימותו כאביהם שהניח להם ממון זה (עורכין כב.). איזו. ע' רשב"ם עה"ש בנחלת מ' לג. קרוב לשכר ורחוק להפסד רשע. דשקיל רבית (לעיל סד:).

מוסף תוספות

א. דהא אמרי' דברים שאינן עשויין להשאיל ולהשכיר ואמ' לקוחין הם בידי נאמן. ר"פ. ואפי' עשוי להשאיל ולהשכיר נאמן לומר לקוח ממנו במגו דמצי אמר החזרתי, דהא ודאי לא שוייה מערער ראה. הגהות מרדכי. ב. דבעינן תרתי שיתן בו סימן וגם מודה לו המקבל. תוס' הל"ש. ג. המקבל את הסימן. תוס' הל"ש. ד. ההוא דאפקיד שומשמי גבי חברי', א"ל הב לי שומשמאי, א"ל שקילתינהו, א"ל והא כך וכך הוו ובחביתא רמיין. תוס' כתובות פה: ד"ה ועוד. ה. דודאי בחייו אין לחדש [אלא]. ר"פ. ו. מדקאמר ועוד. הגהות מרדכי. ז. שהרבה כלים שאינן משתמשים בהם, כמו כלי כסף וזהב. ר"פ. ח. אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין דהא לא שכיח. תוס' כתובות פה: ד"ה ועוד. ט. דמנא לן שהם של זה התובע, כיון דלא יהיב סימנא. ר"פ. י. ומאי קושיא, דלמא רב יוסף מצריך ב' הטעמים. תוס' יבמות קטו: ד"ה וקו. יא. רבן גמליאל. תוס' יבמות קטו: ד"ה וקו. יב. וליכא אלא חד טעמא דמודה בלבד. תוס' כתובות פה: ד"ה ועוד.